

Obsah

Lukáš Fasora, Jiří Hanuš, Jiří Malíř

Slovo úvodem 11
(Zur Einleitung)

Lothar Höbelt

Brünn in der deutschen Politik Altösterreichs 15
(Brno v německé politice starého Rakouska)

Jiří Malíř

Problém politického centra moravských Čechů a zapojení jejich poslanců
do klubů v poslanecké sněmovně říšské rady 29
(Das Problem des politischen Zentrums der mährischen Tschechen
und die Einbindung ihrer Abgeordneten in den Klub
in der Abgeordnetenkammer des Reichsrats)

Pavel Cibulka

Princ Alois Liechtenstein v Brně

Pomoc vídeňských křesťanských sociálů brněnským straníkům
v jejich počátcích 57
(Prinz Alois von Lichtenstein in Brünn

Die Hilfe der Wiener Christlich-Sozialen für die Brüunner Parteifreunde
in ihren Anfängen)

Martin Markel

Jihomoravští Němci mezi Brnem a Vídní 77
(Die Deutschen in Südmähren zwischen Brünn und Wien)

Isabel Röskau-Rydel

Beamte, Politiker, Professoren und Künstler: Karrieren zwischen Lemberg
und Wien 85
(Úředníci, politikové, profesoři a umělci: kariery mezi Lvovem a Vídní)

Peter Urbanitsch

Die Statthalter zwischen „Wien“ und „Brünn“ 103
(Místodržitelé mezi „Vídni“ a „Brnem“)

Aleš Vyskočil

Úřednická kariéra mezi Brnem a Vídní 127
(Eine Beamtenkarriere zwischen Brünn und Wien)

Lukáš Fasora

Wiener, Reichsdeutsche und andere Vorbilder
in der Kommunalverwaltung der Stadt Brünn 1861–1914 143
(Videňané, říšští Němci a jiné vzory v komunální správě města Brna
v letech 1861–1914)

Hana Svatošová

Od napodobování k soupeření
Praha a Vídeň v letech 1861–1918 z pohledu pražské samosprávy 157
(Von der Nachahmung zum gegenseitigen Kräfte ringen
Prag und Wien in den Jahren 1861–1918 aus Sicht der Prager
Selbstverwaltung)

Gerhard Meißl

Wien und Brünn – Metropole und Subzentrum im Wirtschaftsraum
der Habsburgermonarchie zwischen 1890 und 1914 173
(Videň a Brno – metropole a subcentrum v hospodářském prostoru
habsburské monarchie mezi léty 1890 a 1914)

Bohumír Smutný

Velké podnikání mezi Brnem a Vídní
Na příkladu brněnského vlnářského průmyslu do roku 1918 193
(Das große Geschäft zwischen Brünn und Wien
Das Beispiel der Brünner Baumwollindustrie bis zum Jahre 1918)

Hanna Kozińska-Witt

Das Projekt „Billige Wohnungen für die Wenigvermögenden“ in Krakau
bis 1914 – Rezeption der Wiener Sozialpolitik? 203

- (Projekt „Bydlení pro méně majetné“ v Krakově do roku 1914 – po vzoru vídeňské sociální politiky?)
- Michael John*
 „Schmelztiegel“ – „Mosaik“ – „regionales Zentrum“ 1880–1914: Stadttypus im Vergleich
 Migration, Integration und Ethnizität 221
 („Tavicí kotel“ – „mozaika“ – „regionální centrum“ 1880–1914: srovnání městského typu)
- Hannelore Burger*
 Juden zwischen Wien und Brünn 243
 (Židé mezi Vídní a Brnem)
- Werner Telesko*
 „Zentrum“ und Peripherie“ in der österreichischen Kunst des 19. Jahrhunderts – zur Bedeutung der „Kunstpolitik“ der österreichischen Kronländer in ihrem Verhältnis zu Wien 253
 („Centrum“ a „periferie“ v rakouském umění 19. století – k významu „umělecké politiky“ rakouských korunních zemí v jejich poměru vůči Vídni)
- Petr Pelčák*
 Vídeňská architektura v Brně 19. století 267
 (Die Wiener Architektur in Brünn im 19. Jahrhundert)
- Aleš Filip*
 Franz Holik (1874–1943), ein Brünner Architekt aus Wien 275
 (Franz Holik /1874–1943/, brněnský architekt z Vídně)
- Jiří Kroupa*
 Budova biskupského alumnátu v Brně a vídeňský neobarok 281
 (Das Gebäude des bischöflichen Alumnats in Brünn und der Wiener Neobarock)
- Petra Hlaváčková*
 Znovuobjevený architekt Karl Lehrmann mezi Vídní a Brnem 293
 (Zwischen Wien und Brünn: der wiederentdeckte Architekt Karl Lehrmann)

- Ewald Hiebl*
 Von der Kreishauptstadt zur Mozartstadt – das provinzielle Salzburg
 im 19. Jahrhundert und seine Beziehungen zu Wien 307
 (Od okresního města k Mozartovu městu – provinční Salcburk v 19. století
 a jeho vztahy s Vídní)
- Andrea Pokludová*
 Opava (Troppau) – von einer Provinzkleinstadt zur modernen Metropole
 des österreichischen Schlesiens 323
 (Troppau /Opava/ – od provinčního městečka k moderní metropoli
 rakouského Slezska)
- Miloslava Melanová*
 Vídeň – Liberec
 Od obchodu k umění a politice – proměna vztahu k hlavnímu městu
 monarchie 337
 (Wien – Reichenberg
 Vom Handel zur Kunst und Politik – Veränderungen im Verhältnis
 zur Hauptstadt der Monarchie)
- Stanisław Pijaj*
 Krakov – druhé hlavní město Haliče 347
 (Krakau – die zweite Hauptstadt Galiziens)
- Jiří Hanuš*
 Divadelní Brno na přelomu století 361
 (Die Theaterstadt Brünn um die Jahrhundertwende)
- Halina Beresnevičiūtė-Nosálová*
 Prezentace styků brněnských a vídeňských kulturních elit
 v brněnském tisku první poloviny 19. století 369
 (Die Präsentation der Brünnener und Wiener kulturellen Eliten
 in der Brünnener Presse in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts)
- Jana Kubíčková, Jana Nosková*
 „Řeže v Brně“
 Pouliční demonstrace během oslav 60. výročí jubilea Františka Josefa
 („Blutbad in Brünn“ 383
 Die Straßenproteste während der Feierlichkeiten zum 60jährigen
 Thronjubiläum Franz Josefs I.)

<i>Seznam zkratek</i> (<i>Abkürzungsverzeichnis</i>)	413
<i>Provenience vyobrazení v příloze</i> (<i>Provenienz der Abbildungen in der Beilage</i>)	415
<i>Autoři</i> (<i>Autoren</i>)	419
<i>Program konference</i> (<i>Konferenzprogramm</i>)	425

Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malík

Mezinárodní vědecké setkání s názvem *Brno. Vídeň. Vídeň Brno: Zemské metropole a centrum říše v 19. století* se konalo ve dnech 22. - 23. listopadu 2007 za účasti historiků z pěti středoevropských zemí. Jeho organizace se ujaly *Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity; Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura; Historický ústav Akademie věd ČR – pobočka Brno; Matice moravská a Archiv města Brna*. Cílem jednání bylo srovnávacím způsobem analyzovat proměny vztahu Vídně a hlavních měst korunních zemí Předlitavska, především pak moravské metropole, z hlediska politiky, hospodářství, kultury, migraci a sociálních vazeb. Vedle příspěvků přednesených na konferenci byly do sborníku zařazeny také tematicky bezprostředně související texty autorů, kteří se jednání z různých důvodů nemohli zúčastnit, ale jejich příspěvky editoři považovali za velmi podnětné.

Z hlediska aktuální situace na badatelském poli dějin podanajské monarchie v 19. století je třeba téma považovat za velmi závažné, a to hned z několika důvodů. Stav bádání totiž vykazuje markantní nerovnováhu: dosud byla pozornost historiků a zvláště badatelů v učenovědných oborech upřena především na vzájemné vazby Vídně a Prahy, přičemž tomuto zvláště přitažlivému tématu ještě sekundoval velký zájem o vztahy Vídně a Budapešti. Přítomnost velkých jmen kulturní scény 19. století, jako byl např. Franz Kafka,¹ přidávala pochopitelně podobným analýzám na přitažlivosti i mimo okruh střední Evropy.² Vazby

¹ Z nejnovějších prací např. Mostová, Libuše: *Etete o Kafkovi*. Praha 2000.

² *Die Städte Mitteleuropas im 19. Jahrhundert*. Hg. W. Rausch. Linz 1993; *Wien - Prag - Budapest. Urbanisierung, Kommunalpolitik, gesellschaftliche Konflikte 1867-1918*. Ed. G. Melitz - S. Zimmermann. Wien 1995; *Praha - Vídeň. Dvě evropské metropole v dění států*. Ed. V. Ledvinka. Praha 2004; *Zentrale Städte und ihre Umwand. Wechselwirkungen während der Industrialisierungsperiode in Mitteleuropa*. Hgg. M. Gietler - H. Haumann - G. Schramm. St. Katharinen 1985; *Kultur - Identität - Differenz. Wien und Zentraleuropa*